

Hauszmann Alajos

(Buda, 1847. 06. 09. – Velence, 1926. 07. 31.)

Összeállította: Csutiné Schleer Erzsébet

Hauszmann Alajos, a dualista monarchia reprezentatív középületeinek tervezője, bajor ősöktől származó családban született. 1861-től festészetet tanult, majd „kőművestanulónak” állt. 1864-ben befejezte reáliskoláit, és beiratkozott a budapesti Műegyetemre. 1866-tól a berlini Bauakademie-n folytatott építészeti tanulmányokat barátjával, Lechner Ödönnel együtt. 1868-ban a Műegyetem tanársegéde, 1872-ben rendes tanára lett. Kezdetben Szkalnitzky Antalnál dolgozott (1868–70), közben olaszországi tanulmányútján a reneszánsz művészetet tanulmányozta. Kezdetben a Vöröskereszt Egyletnek barakkokat épített, nevéhez fűződik több korszerű épülettípus megalkotása, közöttük a pavilonos rendszerű kórházaké. 1870-től nagylétszámú saját tervezőirodát tartott fenn, ahol több jeles építész foglalkoztatott (Alpár Ignác, Lajta Béla, Komor Marcell)

Korai műveiben az olasz reneszánsz stílusában tervezte épületeit, kihasználva a nyerstégla homlokzatok művészi lehetőségeit (József Műegyetem kiegészítő épülete, 1873; István Kórház 1880–82; Erzsébet Kórház, mai Sportkórház pavilonja 1882–84; Markó utcai főreáliskola 1883–84; Technológiai és Iparmúzeum 1887–89; Törvényszéki Orvostani Intézet 1889).

Bp. Technológiai és Iparmúzeum

Bp. Törvénykezési palota

Budapest, Markó utcai főreáliskola

Ebben a korszakában épült fel tervei alapján Kégl György, székesfehérvári földbirtokos, a Fejér vármegyei kórház megalapítójának kastélya, az akkor Pákozdroz tartozó Csala-pusztán (1876-1878). A neoreneszánsz stílusú épület egy impozáns tájképi park közepén áll. Főhomlokzata nagy, lejtős facsoportokkal díszített tisztásra *-pleasure groundra-* tekint. Összetett alaprajzú épület, forma-világát az olasz, a német és a francia reneszánsz előképek határozták meg, a francia reneszánsz kastélyokat idéző színvilágát pedig a vöröstégla falsík és a kőtagozatok festői kontrasztja jellemzi. A főhomlokzat bal szélén manzárd tetővel koronázott torony áll.

Csalai Kégl-kastély www.orszagalbum.hu

Csalai Kégl-kastély homlokzati részletei

C.S.E felvételei

Az emeletről három terasz nyílik. A hátsó bejárati homlokzathoz oszlopos-pilléres kocsialáhajtó csatlakozik, ahonnan a kastély főbejárata nyílik. A kastély tágas pinccével épült.

Technikai felszerelése a maga korában a legkorszerűbb volt (melegvízfűtés, vízvezeték- és csatorna-rendszer, szobák közti villanycsengő, villanyüzemeltetésű vész-

harang).

A park hátsó sarkában a kastéllyal egy időben, és ugyancsak Hauszmann tervei alapján épült, egykori istálló, kocsiszín és cselédház földszintes, belső udvar köré csoportosított épületegyüttese húzódott meg, melyeket az 1990-es években sajnálatosan elbontottak. A park másik részében egykor harangtornyos kápolna állt (mára elpusztult). A park bejáratánál, az úttal párhuzamosan, az egykori földszintes kapuórház, kertész- és virágház romjaiban ugyan, de ma is látható.

Csalai Kégl-kastély kertje

C.S.E. felvételei

A Székesfehérvár közelében álló nádasdladányi kastélyt 1851-ben vásárolta meg a Nádasdy család a *Schmiedegg gróftól*, mai képét az 1873-76 között folytatott építkezés alakította ki. Gróf Nádasdy Ferenc megbízásából Linczbauer István tervei szerint és Hübner Nándor székesfehérvári építész kivitelezésében a XVIII. században létesített barokk kastélyhoz kétszintes új szárnyat építettek. Így alakult ki az angol gót stílusú kastély.

Nádasdladányi kastély www.tothgeza.hu

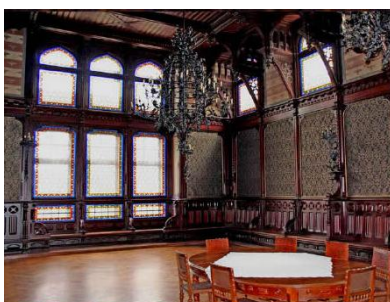
www.civertan.hu

www.barangolasok.hu

Ősök csarnoka photo by Gyurica / www.jenoilapok.hu

Könyvtár

A kastély belső tereit Hauszmann Alajos tervezte, nagy gondossággal, összhang-

ban a külsővel. Az impozáns, faburkolatos ősök csarnokát márványkandalló, kovácsolt csillárok és kandeláberek díszítették. A főszárny bal hátsó részében volt egykor a könyvtár. Kazettás famennyezete, polcrendszere, csavart oszlopai, galériáját díszítő kovácsoltvas mellvédje a korabeli belsőépítészet ragyogó emléke. Szintén a tervei szerint épült meg a templom a kastély közelében. Az angol stílusban, rendkívül korszerű felszereltséggel kiépített kastélypark, mely Kálmán János kertész irányításával épült ki, az utóbbi félévszázadban történt csonkítások, pusztítások ellenére ma is egyike a térség értékes történeti kertjeinek.

Hauszmann Alajos a mai Budapest megépítőinek második nagy nemzedékéhez tartozott. Számos budapesti középület, magánház és villa az ő tervei szerint készült. Főbb alkotásait a millennium körüli években építi. 1882-ben megnyerte a pesti Országházra kiírt tervpályázatot, terve azonban nem valósult meg.

A századfordulótól a barokk stílus jegyeit alkalmazta, és inkább a kőarchitektúrára tért át. Ebben a stílusban készült a New York-palota, (1891–96), melynek megépítéséhez pályázat megnyerésével jutott. Az akkori Pestnek az lett a legmagasabb épülete. Ez a háza tette Hauszmann Alajos nevét híressé és népszerűvé.

Ybl Miklós halála után 1891-ben őt hívták meg a magyar királyi vár építésének vezetésére, melynek nehézségét fokozta az, hogy a nagy építész előd emlékével elszakíthatatlanul egybefüggött. Befejezte az Ybl által elkezdett bővítést és kialakította dunai homlokzatát (1891–1904). Ybl várpalotájának tervéről csak vázlatos feljegyzéseket hagyott, Hauszmann azért teljesen önálló tervezésbe fogott. A Mária Terézia kori barokk palota mellé egy másik hasonlót épített, és a kettőt egy magas kupolával megkoronázott épülettel kötötte össze. Az eredeti épület arányait és a Várhegy eredeti sziluettjét is ezzel teljesen megváltoztatta, ez a mai Budapest látképének legmarkánsabb hangsúlya.

Budapest, New York palota

Budai Vár

Hauszmann Alajos másik nagy feladata a Királyi Kúria, ma Néprajzi Múzeum, (1891–96) tervezése és építése volt. Ez lett egyik legharmonikusabb alkotása, melynek előképeként a német parlament épülete szolgált. Műleírásában római stílusúnak nevezi az impozáns épületet, melynek főhomlokzata teljes egészében (oldalain csak a talapzat és a párkányok) kőből készülnének.

Késői munkáján, a Műegyetem központi épületén (1903–09), mely a vasbetonszerkezetek virágzó korában készült, már a szecessziós jegyek is felismerhetők. A középcsarnok már merő konstrukció. A díszítő elemek alárendelt szerephez jutnak, de belopózik a magyaros elem. Az olasz reneszánsz stílus híve itt már teljesen a közfelfogáshoz csatlakozik, aminek egyébként nyilatkozatban is jelét adta, amikor azt mondja, hogy lehet is, kell is a XX. századnak megfelelő jó magyar építőművészetet produkálni. Megérhette, hogy hajlékot nyújthatott annak az intézetnek, amelytől sikereket jelzett szép pályájára az első tanítás útravalóját kapta.

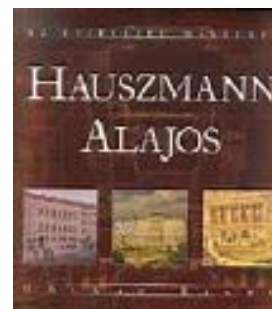
Budapest, Királyi Kúria, ma Néprajzi Múzeum

Műszaki Egyetem központi épület

1913-ban birtokot vásárolt Velencén egy 1700 körül épült kúriával, amely valaha a Meszlény családé volt. Ezt 1923 körül emeletráépítéssel, manzárdtetővel kastélyá alakította át, a homlokzaton a neobarokk elemek dominálnak. A kupola építészeti megoldása a hatvani Grassalkovich-kastélyra és a budavári királyi palotára egyaránt emlékeztet. A kastély belsejében, az előcsarnokban neobarokk kandalló áll, a mennyezetet stukkók borítják, a faragott fa lépcső és a csillár megmaradt eredeti állapotában. Halála után a kastélyt örökösei a Gschwindt családnak adták el. Az 1950-es évek óta üdülőnek használják. A kastélyt ma is különösen szép park övezi, 200 éves védett hársfákkal, törökmogyoró fákkal, gesztenyefákkal (a budavári királyi palota Mátyás királykútjának bronz kutyaszobrai közül kettőt duplán öntettek ki és ezeket a kastélyparkban állították fel, azonban a II. világháború végén az orosz katonák elvitték).

Velence, Hauszmann-Gschwindt kastély

szerk.: Gerle János

Hauszmann Alajos nyugdíjba vonulását követően alapítványt hozott létre a Műegyetemen végzett fiatal építészek számára. 1914-ben hosszabb utazást tett Egyiptomba és a Szentföldre. 1918-ban IV. Károly királytól nemesi címet kapott. Nagyhatású professzor is volt, a magyarországi építészoktatás egyik megteremtője, akinek keze alól a századforduló különféle stílusáramlatainak legjelesebb képviselői kerültek ki. 1924-ben a Magyar Tudományos Akadémia tiszteleti tagjává választották, a közügyekben való működésből is kivette részét. Elméleti munkássága is jelentős, megjelent önéletrajza, naplója is, nagyobb munkáiról maga írt ismertetőket.

Forrás:

WIKIPÉDIA, Magyar Életrajzi Lexikon, artportal

www.epa.oszk.hu / Elek Artúr: Hauszmann Alajos

www.historicgaden.net

Hauszmann Alajos - Az építészet mesterei (Gerle János szerk.) - Holnap Kiadó 2002.

Komor Marcell: Hauszmann Alajos – Művészet 1914. (szerk.: Lyka Károly)

Virág Csaba: Magyar Kastélylexikon, Fejér megyei kastélyai és kúriái – Forom Media 2005.

Simanek Andrea diplomamunkája (SZIE Győr): Reformkori kastély Velencén – 2010.

Székesfehérvár Kulturális Örökségvédelmi Hatástanulmány – Csutiné Schleer Erzsébet 2010.